

ביאורים

פעמים רבות במהלך ההסטוריה עמדה דת התורה בהשוואה לדתות אחרות. פעמים רבות שאלונו אחרים או שאלנו בעצמנו מה ההבדל בין דתנו שבה אנו מאמינים והולכים, לבין הדתות האחרות? ספרים רבים עסקו בשאלה זו, כמו הכוזבי במאמר הראשון, ששם עסק בזה בהרחבה. אמנם ברור הוא שדת התורה מוכחת באופן מוחלט על ידי המסורת והמעמדים הגדולים הניסיים שחוה עמנו, עד כדי שאף שאר הדתות בנויות עליהם, אך היכן מתבטא הבדל זה שבין דת האמת, דתנו, לבין הדתות הבדויות שבאו אחרי התורה? היכן נראה ההבדל בין מעשה אלוהים למעשה אדם?

דברי הרמב"ם כאן מבארים מהו ההבדל המהותי בין דת התורה, שהיא מלאכת ה', לבין שאר הדתות המנסות להידמות לתורה, שנוצרו בידי אדם. הרמב"ם מבאר זאת באמצעות משל: משל לאדם לעומת פסל בדמות האדם. מבחינה חיצונית נראה הפסל כמו האדם, אך, מדגישה הרמב"ם, ההבדל הוא בפנימיות. בפנימיות האדם, במורכבות איבריו, רואים שיש כאן יצירה אלוהית, רואים כאן חכמה ורואים שבאמת נוצרה כאן יצירת פאר, לעומת הצלם שתוכו אינו כבדו ובתוכו הכל סתום וגולמי ולא נוצר שם דבר.

מסביר הרמב"ם שכך הוא בנמשל, התורה אל מול שאר הדתות. אמנם בדמיון החיצוני הן נראות שוות - בשתייהן יש אסור ומותר, מצוות עשה ושכר ועונש. אך זה הוא רק המבנה החיצוני - בתוכיות המצוות רואים שבשאר הדתות אין יצירה אלוהית ואין חכמה שנראית. שאר הדתות יכולות רק להבטיח בצורה מאגית שאם תעשה כך יהיה לזה יעוד כזה ושכר כזה וכן הלאה. אך בתורה, להבדיל, אין לך אף לא מצוה אחת שאין בה שתי שלמויות, גם שלמות אנושית, והתקדמות האדם במידות טובות וממוצעות, וגם התעלות והשגת מושכלות שכליים (שלמות רוחנית). כאן רואים שזה הוא מעשה ה', כאן יש יצירה אלוהית.

הרחבות

• אמונה אלוהית ואמונה אנושית

וההפך בין תורתנו והתורות אשר התדמו בה, כהפך בין האדם החי המדבר, והצלם אשר תתקן מלאכתו מן השיש או העץ או הפסף או הזָהָב, עד שישוּב דומה לאדם. הרמב"ם מסביר את ההבדל המהותי בין תורת האמת לבין דתות אחרות, על ידי המשלתן לגוף חי שברא הקב"ה לעומת גוף חסר רוח חיים שיצרו אדם. ר' יהודה הלוי, בספרו 'הכוזרי', מבאר גם כן שההבדל בין היהדות לעבודה זרה הוא כמו בין יצירה אלוהית לבין יצירה אנושית: "כי הדברים אשר יכינו לקבל הרשמים (- ההשפעות) ההם האלהיים אינם ביכולת אדם ולא יוכלו לשער כמותם ואיכותם... צריך בזה אל ידיעה שלימה מפורשת תכלית הביאור מאת האלהים. ומי שהגיעו... וקיים אותו על גבוליו ותנאיו בלב שלם, הוא המאמין. ומי שהשתדל לתקן הדברים לקבל הענין ההוא במחקר... הוא הממרה (- כופר), כי הוא מקריב הקרבנות ומקטיר הקטורות מהקשה וסברא, ואיננו יודע אמת מה שראוי..." [מאמר ראשון, עט].

כדי להסביר את ההבדל התהומי בין שני סוגי העבודות, מביא ר' יהודה הלוי משל: הדבר דומה לרופא מפורסם במקצועיותו, שהגיעו אליו רבים לקבל תרופות. בתקופה מסוימת הרופא נעדר, ובזמן הזה נכנס למחסן איש פשוט וחילק לכולם מהתרופות. מובן שהתרופות לא הועילו ואף הזיקו, כיוון שהאיש לא ידע איזו תרופה מתאימה לטיפול במחלה, מהו המינן הנכון, מתי לקחת אותה וכן הלאה. כך, כדי לעבוד את ה' בצורה האמתית, צריך להיצמד ל'הוראות היצרן' ולא לחקור או להמציא הוראות מזויפות. אפילו אם לוקחים את אותן 'תרופות' בדיקו, ומשתמשים בהן על פי הוראות של מחשבה אישית או המצאה ולא לפי ההוראות האלוהיות - זה הופך באחת מאמת לשקר, מעבודת ה' לעבודת עצמי.

ורצונם כלם לדמות דתותם לתורת ה' יתברר, ולא תתדמה המלאכה האלהית במלאכת בשר ודם אלא לנפשה, שאין לו בחינה בשתייה. וההפך בין תורתנו והתורות אשר התדמו בה, כהפך בין האדם החי המדבר, והצלם אשר תתקן מלאכתו מן השיש או העץ או הפסף או הזָהָב, עד שישוּב דומה לאדם. שהשכל פחכמה האלהית ובמלאכה העליונית, כשיראה הצלם דומה לאדם* בכל שטחו הנראה, בתארו וצורת אבריו ושעורו ומראהו, יחשב שמלאכת הצלם כמלאכת האדם בשוה, לסכלותו במה שבתוף האחד ומה שבתוף האחר. אך החכם היודע תוכות שניהם, ידע פי תוף זה הצלם אין תקון מלאכה בו כל עקר, ותוף האדם יש בו נפלאות באמת, וענינים מורים על חכמת הבורא, מהמשפך עצמי בשיריו והסתעפם, והבדל מיתריו ומקומות דבוקם, והסתבף קשריו ואיך צמיחתם, והרכבת עצמיו ופרקיהם, ויצירת גידיו דופקים ובלתי דופקים והתחלקם, והנחת איבריו קצתם מקצתם, גלוייהם ונסתרייהם, כל אחד מהם בשעורו ותכונתו ובמקומו וכראוי לו. כן הסכל בסודות ספרי הנבואה ובתוכות תורתנו, כשיערף זאת התורה לתורה הבדויה - יחשב שביניהן דמיון, כשמיצא בתורת ה' אסורות ומתרות ובאחרת גם כן אסורות ומתרות, ובתורת ה' מעשי עבודה ובזאת מעשי עבודה, ותורת ה' תצוה ותזהיר ותיעד טוב ורע, וכן זאת תצוה ותזהיר ותיעד טוב ורע. ואלו הבין שני התוכות, היה יודע שהתורה האלהית האמתית כל חכמתה בתוכה, ושאיין בה לא מצוות עשה ולא מצוות לא תעשה שאין בתוכה ענינים מביאים תועלת בשלמות האנושית, ומרחיקים נזק מונע מן השלמות ההיא, וינקו מעלות מדות ומעלות שכליות, להמון כפי שכלם ולסגלות כפי השגתם, ובהם יהיה הקבוצ האלהי חשוב ומעלה, מגיע לשתי השלמות יחד, רצוני לומר: השלמות הראשונה, אשר היא המשפך מציאותו בעולם על הטוב שבענינים הנאותים לאדם, והשלמות השנייה, והיא השגת המשפלות כפי מה שהן כפי יכלת האדם. ושהתורות הן המתדמות - ענינים אין תוף להם, רק חקוי לבד, ודמוי והמשל, כן בו המדמה להגדיל עצמו, ושביא לחשב שהוא כפלוני ופלוני, ונגלתה חרפתו למשיגים, ושב שחוק ולעג, כמו שישחקו וילעגו על הקוף כשיתחקק פעלות האדם.

בחינה - הבנה ויכולת הבחנה. **ההפך** - ההבדל. **הצלם** - פסל. **שישוב** - שיגיע להיות. **ובתוכות** - בפנימיות. **כשיערף** - כשישווה. **ולסגלות** - ליחידים בני מעלה. **הקבוצ האלהי** - החבורה הולכת כפי ההדרכה האלוהית. **שבענינים הנאותים** - הראויים, מידות מתוקנות.